Beschouwing op de omvang van latente ruimte in Wnb-toestemmingen

Inventarisatie aan de hand van beschikbare literatuur over latente ruimte in Wnb-toestemmingen

SWECO

Lijst met aanpassingen

Versie	Datum	Beschrijving van de wijziging	Herzien	Vrijgegeven door
1.0	16-8-2022	Concept		Deniz Dogan
1.1	06-09-2022	Concept		Rik Zegers
1.2	15-09-2022	Concept		Rik Zegers
1.3	22-09-2022	Definitief		Rob Cornelis

Sweco Nederland B.V.	Handelsregister 30129769
Onderwerp	Latente ruimte in vergunningen
Projectnummer	51011656
Klant	DG Stikstof
Versie	1.3
Datum	22-09-2022
Auteur	Philo Jones
Documentnummer	NL22-648800269-32470

Gecontroleerd door Rik Zegers

Vrijgegeven door Deniz Dogan

Inhoudsopgave

1 Aanleiding 4

2 Introductie latente ruimte in Wnb-toestemmingen 5

3 Beschouwing onderzoeken 7

3.1 Onderzoek 1 Pouderoyen 2018 7
3.2 Onderzoek 2 PAS-bureau 2018 8
3.3 Onderzoek 3 RIVM 2019 9
3.4 Onderzoek 4 BIJ12 2019 10
3.5 Onderzoek 5 Investico 2021 10
3.6 Onderzoek 6 WUR 2021 11

4 Beschouwing onderzoeksvragen 13

1 Aanleiding

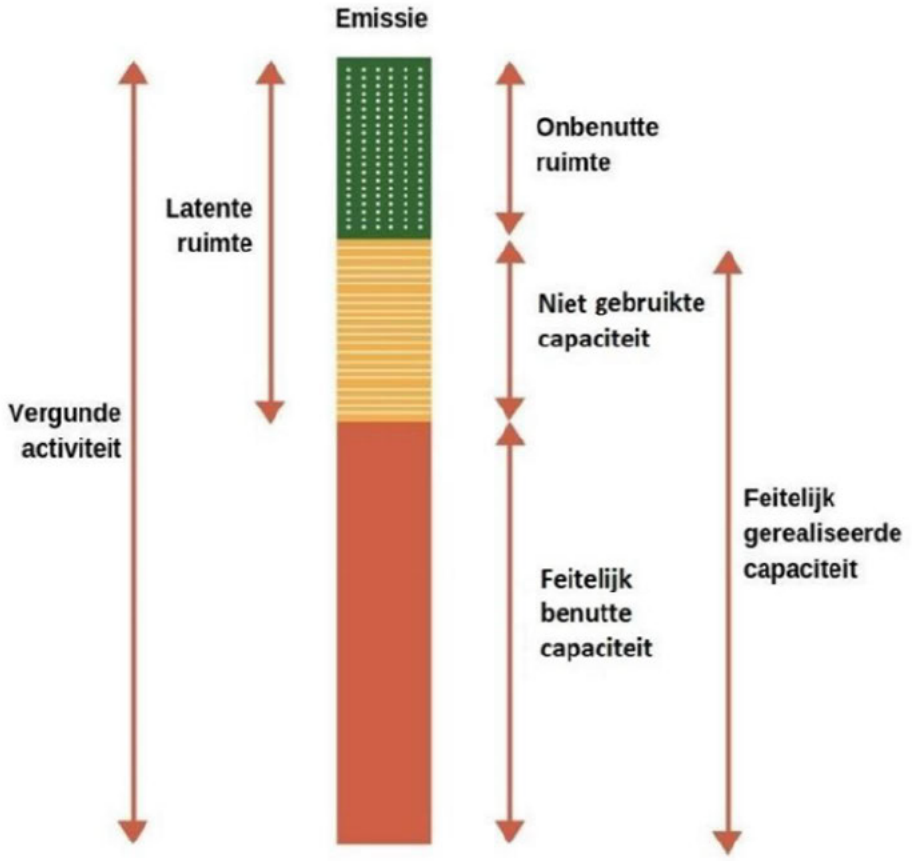
Rijk en provincies maken zich zorgen dat het in gebruik nemen van latente ruimte zorgt voor feitelijke toename van stikstofdepositie op stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Rijk en provincies onderzoeken daarom hoe dit risico kan worden beperkt. In het kader van dit beleidstraject is de wens naar voren gekomen om meer zicht te krijgen in de omvang van latente ruimte. Om deze reden heeft het DG Stikstof van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit aan Sweco Nederland gevraagd de latente ruimte in Wnb-toestemmingen te inventariseren aan de hand van een desk research. In dit onderzoek is ernaar gestreefd om alle openbaar beschikbare literatuur op dit vlak te inventariseren.
Dit onderzoek geeft inzicht in de volgende vragen:

- *In hoeverre wordt een eenduidige definitie van latente ruimte in deze onderzoeken gehanteerd?*
- *Wat zijn de conclusies van deze onderzoeken t.a.v. de omvang van latente ruimte?*
- *In hoeverre worden in de onderzoeken conclusies getrokken over de mogelijkheden voor ingebruikname van latente ruimte?*
- *In hoeverre worden in de onderzoeken conclusies getrokken over de oorzaak van latente ruimte in Wnb-toestemmingen?*
- *In hoeverre geven de onderzoeken een representatief beeld van de omvang van latente ruimte in Wnb-toestemmingen?*
- *In hoeverre zijn de uitkomsten van de onderzoeken van toepassing in de huidige beleidsmatige context?*
- *Zijn er verschillen tussen sectoren, gebieden of type bedrijven? Geven die aanleiding voor een specifieke benadering bij het vaststellen van de omvang* van latente ruimte?

Leeswijzer
In hoofdstuk 2 wordt een korte introductie gegeven van het begrip latente ruimte in Wnb-toestemmingen. In hoofdstuk 3 wordt per onderzoek de latente ruimte in Wnb-toestemmingen beschouwd. Daarna volgt in hoofdstuk 4 een beschouwing van deze resultaten op de onderzoeksvragen.

2 Introductie latente ruimte in Wnb-toestemmingen

In dit onderzoek wordt onder latente ruimte verstaan het verschil in stikstofemissie ten gevolge van een activiteit, zoals deze in een vergunning is opgenomen en de emissie die deze activiteit op een bepaald moment feitelijk uitstoot. Oftewel het verschil tussen de emissie van de vergunde activiteit en de feitelijk benutte capaciteit (zie Figuur 2-1).

Figuur 2-1 Schematische weergave latente ruimte in Wnb-toestemmingen

Latente ruimte in Wnb-toestemmingen ontstaat doordat de toestemming wordt verleend voordat de capaciteit daadwerkelijk is gerealiseerd. Tussen het moment van aanvragen van de vergunning en de realisatie kunnen de omstandigheden inmiddels zijn gewijzigd. Mogelijk zijn er ontwikkelingen op andere thema's, zoals dierrechten, financiering of marktomstandigheden, die de (volledige) realisatie van de vergunde capaciteit in de weg staat. Een andere mogelijkheid is dat er bij de aanvraag van de vergunning rekening is gehouden met de realisatie van de capaciteit in verschillende fasen.

Daarnaast kan de feitelijk benutte capaciteit in de tijd variëren. Er is bijvoorbeeld een fluctuatie van de stalbezetting in het normale bedrijfsproces. Ook industriële processen kunnen een fluctuatie in de feitelijke emissies hebben door bijvoorbeeld weers- of seizoensinvloeden. Op de langere termijn kunnen veranderingen door bijvoorbeeld economische en marktomstandigheden zichtbaar zijn in de feitelijke benutte capaciteit.

In onderstaand voorbeeld is uitgewerkt hoe dit er in de praktijk uit kan zien.

Voorbeeld Melkveehouderij met 120 melkkoeien en 60 stuks jongvee

Een melkveehouderij heeft een vergunning voor 120 melkkoeien en 60 stuks jongvee.

De vergunde capaciteit is dan:

- 120 melkkoeien;
- 60 jongvee.

Op de melkveehouderij staan 2 stallen. In stal 1 is plek voor 100 melkkoeien in stal 2 is plek voor 50 stuks jongvee.

De feitelijk gerealiseerde capaciteit is:

- 100 melkkoeien;
- 50 jongvee.

In de dagelijkse praktijk wordt de maximale capaciteit van de stallen niet geheel benut, maar zijn er 90 melkkoeien en 40 stuks jongvee aanwezig.

De feitelijk benutte capaciteit is:

- 90 melkkoeien;
- 40 jongvee.

Het Rijk en de provincies hebben afgesproken in hun beleid voor vergunningverlening dat bij extern salderen 30% wordt afgeroomd van de feitelijke gerealiseerde capaciteit om feitelijke stijging van de depositie te beperken. Voor intern salderen geldt geen vergunningsplicht.

3 Beschouwing onderzoeken

In dit onderzoek wordt de latente ruimte van verschillende onderzoeken vergeleken in emissies. Aangezien de aantasting van stikstofgevoelige habitats of leefgebieden in Natura 2000-gebieden optreedt als deze stikstofemissies weer neerkomen (depositie), wordt de vergunde capaciteit ook wel uitgedrukt in depositieruimte.
Specifiek voor de sector landbouw wordt de vergunde situatie vaak vastgelegd op basis van een aantal dieren uit een specifieke diercategorie met een specifiek stalsysteem. Het is ook mogelijk de latente ruimte uit te drukken als het vergunde aantal dieren ten opzichte van het daadwerkelijk aantal dieren. Waar nodig zal dit benoemd worden. Voor de analyse van de latente ruimte maakt deze verschillende benadering niet uit, omdat stalemissies recht evenredig gerelateerd zijn aan de stalbezetting. De gerapporteerde verschilpercentages tussen vergunde en feitelijke ruimte, gebaseerd op dieraantallen dan wel emissies, kunnen dus op dezelfde manier worden geïnterpreteerd.

In onderstaande paragrafen wordt per paragraaf een onderzoek onder de loep genomen. Van elk onderzoek is beschreven wat het doel van het onderzoek was, welke definitie van latente ruimte is gehanteerd en wat de resultaten van het onderzoek zijn.

3.1 Onderzoek 1 Pouderoyen 2018

Titel: inventarisatie onbenutte emissieruimte in vergunningen van veehouderijen rondom de Peelvenen.
Auteurs: Henk Ullenbroeck.
Organisatie: Pouderoyen Compagnons, Wageningen University Research.
Datum: 29 november 2018.
Referentie: 290-004.
Opdrachtgever: BIJ12.
Doel: Onderbouwing onbenutte emissieruimte in bestaande vergunningen ten behoeve van Raad van State bestuursrechtzaak.

Dit onderzoek berekent de latente ruimte in vergunningen van veehouderijen in een straal van 10 km rond de Peelvenen (de Groote Peel en de Deurnsche Peel & Mariapeel) ter onderbouwing in een Raad van State zaak.

Als definitie van latente ruimte wordt in dit onderzoek de vergunde ruimte ten opzichte van de feitelijk benutte capaciteit (veebezetting) uitgedrukt in ammoniakemissie gehanteerd.

Voor een steekproef van 150 locaties uit het onderzoeksgebied met een Wnb-vergunning (destijds nog Nbw-vergunning) bleek de latente ruimte 36% in 2014 en 28% in 2016.

Voor de steekproef werd per locatie de vergunde ruimte uit Wnb-vergunningen vergeleken met benutte capaciteit zoals opgenomen in de landbouwtelling van RVO[1].

Voor het hele onderzoeksgebied werd een percentage gevonden van gemiddeld 32% op basis van cijfers op gemeenteniveau (BVB respectievelijk CBS landbouwtellingen voor 2.500 veehouderijen in Noord-Brabant en Limburg).

De gemiddelde latente ruimte in de steekproef (28-36%) ligt in de in dezelfde ordegrootte als het gemiddelde in het hele onderzoeksgebied (32%). Dit onderzoek geeft weinig inzicht in de latente ruimte op bedrijfsniveau, maar geeft wel een consistent beeld voor de sector als geheel.

3.2 Onderzoek 2 PAS-bureau 2018

Titel: Voorlopige resultaten pilot aanpak tweejaarstermijn PAS.
Penvoering: Jean-Paul de Poorter.
Organisatie: PAS-bureau, MMG Advies, provincies Gelderland, Noord-Brabant, Noord-Holland, Overijssel, Utrecht, Zeeland en Zuid-Holland.
Datum: 3 mei 2018.
Doel: Ervaring opdoen met de aanpak van de tweejaarstermijn PAS.

In dit onderzoek is onderzocht of binnen twee jaar na het verlenen van een Wnb-vergunning van veehouderijen onder het PAS de nieuwe of uitbreiding van bestaande activiteiten waarvoor een vergunning is verleend volledig zijn gerealiseerd.

Als definitie van volledig gerealiseerd is gehanteerd:

- De (stal-) uitbreiding is gereed, en
- De in de vergunning voorgeschreven systemen (bijvoorbeeld luchtwassers) zijn geplaatst en functioneren adequaat, en
- De in de vergunning opgenomen soort en aantal dieren[2] zijn op structurele basis aanwezig, afgezien van fluctuaties waarvoor een marge van 10% minder dieren als vuistregel geldt.

Voor dit onderzoek is gekeken naar de hoogste veebezetting in de afgelopen twee jaar. De bedrijven werd dit bij voorkeur gevraagd aan te tonen met veesaldokaarten uit CRV Mineraal. Dit onderzoek gebruikt dus de vergunde ruimte in dieren of emissies ten opzichte van de hoogste benutte capaciteit in de afgelopen twee jaar als definitie van latente ruimte.

De pilot in dit onderzoek bestond uit 163 bedrijven binnen zes verschillende provincies. In 64% van de vergunningen werd geoordeeld dat de verleende vergunning (nog) niet volledig was benut.

[1] Elke agrarische ondernemer dient elk jaar de gecombineerde opgave van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) in te vullen. Dit betekent dat elke agrarische ondernemer gegevens doorgeeft ten aanzien van emissierapportages, mestgegevens, dieraantallen en verbouwde gewassen. Dit wordt ook wel de landbouwtelling genoemd.
[2] Schuiven tussen diersoorten die in de vergunning zijn opgenomen mag, binnen het vergunde plafond

Op provinciaal niveau varieerde de geschatte latente ruimte van 23% in Utrecht (gemiddelde van 8 bedrijven) tot 60% in Noord Holland (gemiddelde van 9 bedrijven).

In dit onderzoek werd een latente ruimte van gemiddeld 40% gevonden (gemiddelde van alle 163 bedrijven). Hierbij moet worden opgemerkt dat alleen de vergunde ontwikkelingsruimte van nieuwe activiteiten of uitbreiding van bestaande activiteiten in het onderzoek is betrokken, dus eventueel reeds vergunde ruimte van bestaande activiteiten buiten beschouwing is gebleven.

In dit onderzoek worden bedrijven uit zes verschillende provincies beschouwd, waarmee het redelijk representatief is voor mogelijke regionale variaties. Er is echter alleen gekeken naar de uitbreidingen in de laatste twee jaar voorafgaand aan het onderzoek. De geschatte latente ruimte is daardoor mogelijk niet representatief voor de sector.

3.3 Onderzoek 3 RIVM 2019

Titel: Latente ruimte in landbouw Wnb-vergunningen pré PAS.
Auteur: Liesbeth Malta, Mark Wilmot.
Organisatie: RIVM.
Datum: 19 maart 2019.
Doel: Onderbouwing benutting vergunde ruimte pré PAS-vergunning in de autonome ontwikkeling van het PAS.

Dit onderzoek geeft antwoord op de vraag of in het PAS voldoende rekening is gehouden met latente ruimte in vergunningen voor veehouderijen. Dit onderzoek borduurt feitelijk voort op onderzoek 1 (Pouderoyen, 2018).

In dit onderzoek is de latente ruimte bepaald van pré PAS-vergunningen van veehouderijen ten opzichte van feitelijke stalbezetting, zoals opgegeven in de landbouwtelling (GIAB). Alleen bedrijven met een minder dan volledige stalbezetting zijn in het onderzoek betrokken. In dit onderzoek wordt als definitie van latente ruimte de vergunde emissie uit vergunningen ten opzichte van de emissie op basis van de feitelijk benutte capaciteit.

Door negen provincies is van 380 vergunningen informatie beschikbaar gesteld. Van 265 vergunningen kon een koppeling met dieraantallen (GIAB) worden gemaakt en was bruikbaar voor de analyse.

Op basis van deze informatie bleek dat gemiddeld 37% van de ruimte in onderzochte vergunningen onbenut te zijn.
Verder werd geconcludeerd dat de gemiddelde latente ruimte in vergunningen onafhankelijk is van de afstand tot Natura 2000-gebieden.

De steekproefomvang in dit onderzoek is groot. Echter, in dit onderzoek zijn alleen veehouderijen betrokken met een onvolledige stalbezetting, wat leidt tot een overschatting van de latente ruimte. Het percentage van 37% is alleen representatief voor bedrijven met een onvolledige stalbezetting. Het onderzoek zegt niets over de latente ruimte bij bedrijven met een volledige stalbezetting en is daardoor niet representatief voor de hele sector.

3.4 Onderzoek 4 BIJ12 2019

Titel: Landelijke analyse opvullen pré-PAS-vergunningen industrie.
Auteur: Monique Alberts.
Organisatie: BIJ12.
Datum: 6 februari 2019.
Doel: Onderbouwing benutting vergunde ruimte pré PAS vergunningen van de sector industrie in de autonome ontwikkeling van het PAS.

Dit onderzoek geeft antwoord op de vraag of in het PAS voldoende rekening is gehouden met latente ruimte in vergunningen voor industrie naar aanleiding van een rechtszaak bij de Raad van State.

In dit onderzoek is de latente ruimte bepaald op basis van pré PAS Wnb-vergunningen ten opzichte van de feitelijk benutte capaciteit in 2014.

Van 43 bedrijven, waarvan de daadwerkelijk emissies worden gerapporteerd in de Emissieregistratie, zijn de Wnb-vergunningsgegevens aangeleverd door de betreffende provincies. Hierbij dient worden opgemerkt dat eventuele NH_3 emissies vaak ontbreken in vergunningen. De latente ruimte in NO_x en NH_3 kon respectievelijk voor 32 en 8 bedrijven worden bepaald.

Uit een door Sweco uitgevoerde analyse van de tabellen in de onderzoeks-rapportage blijkt dat de latente ruimte voor deze bedrijven tussen de 0 en 91% ligt. Vooral onder de kleinere uitstoters is er veel variatie op bedrijfsniveau. Gemiddeld is per bedrijf de latente ruimte 51% voor NO_x en 62% voor NH_3. Het gemiddelde voor de sector komt op basis van de door de onderzoekers verzamelde data op 53% voor NO_x en 50% voor NH_3.

De omvang van de steekproef, met name voor NH_3, is in dit onderzoek relatief klein. Echter, ten opzichte van de totale stikstofemissies in deze sector, is het aandeel van NH_3 emissies zeer klein.

De beschikbare NO_x gegevens vertegenwoordigen zowel grote als kleinere uitstoters (vergunde NO_x emissies tussen 3.328 en 7.413.756 kg/jaar) verspreid door het land. De gemiddelde latente ruimte voor NO_x in deze steekproef is daarom een aannemelijke benadering voor de sector. Een grotere steekproef is nodig om de variatie op bedrijfsniveau in kaart te brengen. Ook zijn de gebruikte gegevens uit 2014 mogelijk niet meer representatief voor de actuele situatie.

3.5 Onderzoek 5 Investico 2021

Titel: Berekeningen 'latente ruimte' voor stikstofuitstoot.
Auteur: Adrián Estrada, Felix Voogt.
Organisatie: Investico Onderzoeksjournalisten.
Datum: 2 juni 2021.
Doel: Inzicht geven in uitstoot waarvoor vergunning is verleend maar (nog) niet wordt gerealiseerd van industriële bedrijven.

Dit onderzoek geeft inzicht in de latente ruimte van Wnb-vergunningen van industriële bedrijven in vergelijking met landbouwbedrijven.

In dit onderzoek is als definitie van latente ruimte gehanteerd het verschil tussen de vergunde emissies ten opzichte van de feitelijk benutte capaciteit.

In dit onderzoek is de latente ruimte bepaald door vergunningsgegevens bij het bevoegd gezag op te vragen van de 50 grootste uitstoters van NO_x. De feitelijk benutte capaciteit is vastgesteld aan de hand van de cijfers van de Emissieregistratie voor het jaar 2018.

Van 26 bedrijven kon de vergunde uitstoot worden vastgesteld. Voor deze bedrijven bedroeg de gemiddelde latente ruimte voor de emissie van stikstofoxiden in vergunningen 38%.
Op dezelfde wijze is ook de latente ruimte van de 15 grootste industriële uitstoters van NH_3 onderzocht. Van 13 van deze bedrijven konden de vergunningsgegevens worden achterhaald. De gemiddelde latente ruimte in vergunningen voor de emissie van ammoniak van deze bedrijven bedroeg 33%.

De latente ruimte van vergunningen van landbouwbedrijven is niet bepaald in dit onderzoek, maar overgenomen uit de conclusie van Onderzoek 1.

In het onderzoek is alleen gekeken naar de grootste uitstoters. Deze vertegenwoordigen bijna de helft van de totale NO_x uitstoot binnen de industriële sector. Hoewel dit onderzoek aantoont dat de absolute latente ruimte (in kilogrammen NO_x) groot is, is het onduidelijk of de gerapporteerde percentages representatief zijn voor de gehele sector.

3.6 Onderzoek 6 WUR 2021

Titel: Stikstofanalyse Overijssel.
Auteur: Edo Gies, Hans Kros, Jaap van Os en Cees Jan Voogd.
Organisatie: Wageningen Environmental Research.
Datum: december 2021.
Opdrachtgever: Provincie Overijssel.
Referentie: Rapport 3133; ISSN 1566-7197.
Doel: Een kwantitatieve onderbouwing en inzicht in een aantal relevante aspecten die in de aanpak stikstof Overijssel naar voren komen.

Dit onderzoek geeft (onder andere) inzicht in de omvang van de latente ruimte in Overijssel.

Als definitie van latente ruimte is in dit onderzoek gehanteerd het verschil tussen vergunde dieraantallen ten opzichte van feitelijk benutte capaciteit in dieraantallen.

De vergunde ruimte in dit onderzoek is gebaseerd op informatie uit Wnb-vergunningsgegevens van de provincie Overijssel. De feitelijke dieraantallen zijn gebaseerd op cijfers uit de RVO-landbouwtelling en Opgave Huisvesting voor 2019.

Allereerst is voor de verschillende RAV-hoofdcategorieën de latente ruimte bepaald op basis van dieraantallen. Alleen locaties met een minder dan volledige stalbezetting zijn in de analyse betrokken. De latente ruimte varieert via deze methode tussen de 17% voor zeugen tot 47% voor vleeskuikens, voor locaties waar een koppeling tussen diercategorieën kon worden gemaakt.

Dit onderzoek heeft ook geprobeerd de latente ruimte uitgedrukt in emissies te berekenen. Het probleem daarbij is dat de jaarlijkse emissies van de feitelijk benutte capaciteit rekening houden met de omstandigheden (zoals weidegang, mestaanwending en mestopslag) in dat jaar, terwijl de emissies uit de vergunning zijn gebaseerd op standaardomstandigheden. Dit onderzoek heeft de vergunde stalemissies omgerekend naar emissies zoals gehanteerd volgens de systematiek uit de jaarlijkse ammoniakemissierapportage. Op basis hiervan is een latente ruimte op basis van herberekende vergunde emissies en feitelijk benutte capaciteit in emissies van 21% berekend.

De steekproefomvang in dit onderzoek is groot. Echter, in dit onderzoek is een andere methode gehanteerd, waarbij voor de feitelijk benutte capaciteit niet alleen is uitgegaan van de stalemissies, maar ook van mestaanwending en mestopslag. De latente ruimte in Wnb-vergunningen wordt hierdoor onderschat.

4 Beschouwing onderzoeksvragen

In hoeverre wordt een eenduidige definitie van latente ruimte in deze onderzoeken gehanteerd?

Uit de beschouwing blijkt dat er geen eenduidige definitie van latente ruimte wordt gehanteerd.

Elke onderzoeker heeft hierin zijn keuzes gemaakt, waardoor de onderzoeken niet één op één met elkaar te vergelijken zijn.

De meeste onderzoeken beschouwen latente ruimte als het verschil tussen de vergunde capaciteit en de feitelijk benutte capaciteit.
Echter, deze twee begrippen laten zich niet zonder meer met elkaar vergelijken. Zowel de vergunde capaciteit als de feitelijk benutte capaciteit worden niet centraal geregistreerd. De vergunde capaciteit moet daardoor veelal worden afgeleid uit verschillende opeenvolgende vergunningsbeschikkingen en -meldingen. Voor de gerealiseerde capaciteit wordt meestal een inschatting gemaakt op basis van gegevens uit de jaarlijkse landbouwtelling voor de sector landbouw en uit de cijfers van de Emissieregistratie voor de sector industrie.

De vergunde emissies zijn vaak vastgesteld op basis van algemeen vastgelegde emissiestandaarden, terwijl de feitelijke emissies wel rekening houden met de specifieke omstandigheden op de locatie. Daarbij dient gedacht te worden aan bijvoorbeeld de lengte en duur van beweiding of de samenstelling van het voer voor de sector landbouw. Of de samenstelling van grondstoffen of de calorische waarde van brandstoffen in de industrie. Ook weersomstandigheden kunnen van invloed zijn op de feitelijke emissies.

Daarnaast kan de reikwijdte van de emissies verschillen. Bij de vergunning kunnen ook bijvoorbeeld mobiele werktuigen of verkeersbewegingen worden betrokken, terwijl de rapportageplicht van industriële bedrijven gaat over procesemissies. Voor landbouw wordt in de rapportage ook beweiding, mestaanwending en mestopslag meegenomen, terwijl dat geen onderdeel is van de vergunning.

Wat zijn de conclusies van deze onderzoeken ten aanzien van de omvang van latente ruimte?

In hoeverre geven de onderzoeken een representatief beeld van de omvang van latente ruimte in Wnb-toestemmingen?

De omvang van de latente ruimte in de verschillende onderzoeken is samengevat in Tabel 4-1. Ook is in deze tabel een inschatting gegeven van de representativiteit van deze onderzoeken. Een + betekent dat de resultaten passen in het beeld over latente ruimte zoals dat door andere onderzoeken wordt bevestigd.

+/- betekent dat de resultaten zijn gebaseerd op een klein aantal waarnemingen. De representativiteit kan niet worden vastgesteld.

- betekent dat het onderzoek weinig representatief is voor de latente ruimte zoals in dit onderzoek bedoeld.

Tabel 4-1 Overzicht latente ruimte in Wnb-vergunningen in de verschillende onderzoeken

Onderzoek Sector	Definitie	Latente ruimte	Representativiteit
1 Landbouw	Emissie vergunde capaciteit -/- feitelijk benutte capaciteit	28-36%	+
2 Landbouw	Emissie vergunning -/- hoogste benutte capaciteit in 2 jaar	40%*	+/-
3 Landbouw	Emissie vergunde capaciteit -/- feitelijke benutte capaciteit	37%**	+/-
4 Industrie	Emissie vergunde capaciteit -/- feitelijke benutte capaciteit	53% (NO_x) 50% (NH_3)	+ (NO_x) + (NH_3)
5 Industrie	Emissie vergunde capaciteit -/- feitelijke benutte capaciteit	38% (NO_x) 33% (NH_3)	+/- (NO_x) +/- (NH_3)
6 Landbouw	Emissie vergunde capaciteit -/- feitelijke benutte capaciteit	21%	-

*Exclusief (eventueel) reeds vergunde emissie

** Exclusief locaties zonder latente ruimte

Uit de tabel blijkt dat de range in percentages latente ruimte tussen de verschillende onderzoeken best groot is.
Binnen beide sectoren (landbouw en industrie) kunnen deze verschillen grotendeels herleid worden naar de gehanteerde onderzoekmethodes (o.a. verschillende definities van latente ruimte en de geselecteerde bedrijven). Daarnaast zijn de steekproefgrootte en de onderzochte periode mogelijk van invloed op de gerapporteerde gemiddelde latente ruimte.

Voor de sector landbouw liggen de schattingen tussen de 21% en 40%. Het onderzoek dat op basis van de methode het meest representatieve beeld schetst van de gehele sector (onderzoek 1), schat de omvang van latente ruimte in Wnb vergunningen op ongeveer 28-36%. Geen van de onderzoeken geeft een duidelijk beeld van de verschillen op individueel bedrijfsniveau.
Voor de industrie liggen de schattingen tussen de 38-53% (NO_x) en 33-50% (NH_3). NH_3 emissies zijn relatief laag in de industrie, en de schattingen zijn gebaseerd op kleine steekproeven. NO_x is daardoor belangrijker voor het evalueren van de latente ruimte in deze sector. Onder de grote uitstoters (onderzoek 5) lijkt de latente ruimte gemiddeld kleiner te zijn dan onder een bredere selectie van bedrijven binnen de sector (onderzoek 4). Op individueel bedrijfsniveau lijkt de omvang van de latente ruimte sterker te variëren onder de kleinere uitstoters dan onder de grote uitstoters.

In hoeverre worden in de onderzoeken conclusies getrokken over de mogelijkheden voor ingebruikname van latente ruimte?

In de sector landbouw wordt in meerdere onderzoeken (onderzoek 1, 2, 6) aangegeven dat de latente ruimte niet zonder meer benut kan worden vanwege beperkingen vanuit andere factoren, zoals dier- en fosfaatrechten, eisen en kosten met betrekking tot mestverwerking, milieuregelgeving en financiële en economische belemmeringen.
Voor de sector industrie is hier geen onderzoek naar gedaan.

In hoeverre zijn de uitkomsten van de onderzoeken van toepassing in de huidige beleidsmatige context?

In de landbouwsector geven deze onderzoeken geen duidelijk beeld van de latente ruimte op individueel bedrijfsniveau. In de sector industrie is duidelijk dat er op individueel bedrijfsniveau grote onderlinge verschillen zijn.

Ondanks het feit dat enkele van de beschouwde onderzoeken al wat ouder zijn, of gebaseerd zijn op oudere data, is de verwachting dat de latente ruimte voor wat betreft de landbouw in omvang gelijk is gebleven. Voor de industrie is dit niet te zeggen, omdat de industriële sector sterker afhankelijk is van economische ontwikkelingen. Ook speelt hier mee dat in de industrie bedrijfsprocessen gemakkelijker kunnen worden op- of afgeschaald dan in de landbouw.